

Dienst Landelijk Gebied
*Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie*

Bos- en Natuurcompensatie RWS Knooppunt Hoevelaken

Versie 2.0

Datum 30 november 2012
Status Definitief

Colofon

Projectnaam	Bos- en Natuurcompensatie Hoevelaken RWS
Projectnummer	102417
Locatie	L:\Eindadvies\Eind Concept\301112 Eindrapport compensatie RWS Hoevelaken.doc
Projectleiders	Mevr. I.M.A. Faassen (Ilona)
Contactpersoon	T 030 275 66 00 F 030 275 69 99 Kernteam Utrecht St. Jacobsstraat 200 3511 BT Utrecht Postbus 8560 3503 RN Utrecht
Bijlage(n)	3
Auteurs	Mevr. M.S. Derksen (Mayke) Dhr. C.J. van Kesteren (Stijn) Mevr. I.M.A. Faassen (Ilona)

Inhoud

Colofon—2

1	Inleiding—4
1.1	Werkwijze—4
1.2	Leeswijzer—4
2	Beleidsanalyse—6
2.1	Vigerend beleid natuur- en boscompensatie—6
2.2	Beleidskansen voor natuur- en landschap—8
3	Analyse grondmobiliteit—10
3.1	Dienst Landelijk Gebied (rechtspersoon Bureau Beheer Landbouwgronden):—10
3.2	Landgoedeigenaren:—10
3.3	Particulieren (zonder landgoed):—11
3.4	Vastgoedbeleggers—11
3.5	Agrariërs—11
3.6	Terreinbeherende organisaties:—12
3.7	Totaal kansrijke realisatiemogelijkheden:—12
4	Visie omgevingspartners—13
4.1	Eisen en wensen provincies—13
4.2	Wensen gemeenten, waterschap en terreinbeherende organisaties—14
5	Zoekgebieden—16
6	Conclusie en aanbevelingen—19

Bijlage 1 Verslag schetssessie omgevingspartijen

Bijlage 2 Kaart weergave schetssessie

Bijlage 3 Overzicht beleidsstukken

1 Inleiding

Rijkswaterstaat Dienst Utrecht (RWS) bereidt de aanpassing van Knooppunt Hoevelaken voor. RWS heeft gekozen voor een vroegtijdige marktbenadering ("vervlechting"), zowel de planstudie voor het tracébesluit als de uitvoering worden tegelijkertijd uitgevraagd bij de markt. Het beoogde voordeel is dat de markt, door vroegtijdige inschakeling, slimme en betaalbare oplossingen kan bedenken voor het eisen-wensenpakket van de regio en het Rijk. Het bestuurlijke kader voor de vervlechting wordt vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen de regio en het Rijk (BOK-2).

Hiervoor heeft RWS aan Dienst Landelijk Gebied (DLG) gevraagd inzichtelijk te maken waar de, te verwachten, natuur- en boscompensatie plaats kan vinden. De hoeveelheid te compenseren bos- en natuurcompensatie is tussen de 20 en 50 hectares. DLG heeft op basis van beschikbare gegevens en overleg met omgevingspartijen een verkenning gedaan naar potentiële zoekgebieden voor natuur- en boscompensatie. De omgevingspartijen voor deze opdracht zijn de provincies Utrecht en Gelderland, gemeenten Nijkerk, Barneveld, Leusden, Amersfoort en Bunschoten-Spakenburg, Waterschap Vallei en Eem, het Utrechts Landschap, Stichting het Gelders Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Onderliggend advies is het resultaat van deze verkenning.

1.1 Werkwijze

In de eerste fase van de opdracht is een inventarisatie gedaan van kansrijke gebieden. Dit door een deskstudie uit te voeren van vigerende beleidsstukken, zoals natuur- en landschapsplannen en een analyse van GIS-gegevens, zoals de grondposities. Daarnaast is een adviseur grond bevraagd op welke mogelijkheden zij op dit moment in het gebied zien.

De resultaten van deze inventarisatie zijn gebruikt in een interne workshop met RWS. Hierin is ook de opzet en de vraagstelling van de schetssessie met regiopartijen besproken. Vervolgens heeft de schetssessie met omgevingspartijen plaatsgevonden. Het verslag van deze bijeenkomst is terug te vinden in bijlage 1. De elementen uit de inventarisatiefase en schetssessie hebben geleid tot onderliggend advies.

RWS wil eind november de stukken voor de bestuursovereenkomst (BOK-2) gereed maken. Een onderdeel daarvan is de natuur- en boscompensatie. RWS zal, op basis van voorliggend rapport, een voorstel voor zoekgebieden voor de natuur- en boscompensatie doen. De bestuurders zullen op basis van dit advies een besluit nemen over de compensatieopgave rondom knooppunt Hoevelaken. Dit besluit zal onderdeel uitmaken van de bestuursovereenkomst.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt weergegeven wat het vigerend beleid is ten aanzien van bos- en natuurcompensatie, en tevens wordt geschetst wat het groen- en landschapsbeleid is van de verschillende regiopartners. In hoofdstuk drie wordt beschreven wat de huidige grondmobiliteit is, waarbij tevens een doorkijkje wordt gegeven naar de toekomst. Hoofdstuk vier beschrijft de visie van de gebiedspartners, dit komt voort uit de gegevens die zijn opgehaald tijdens de

schetssessie. Hoofdstuk vijf beschrijft de gebieden voor bos- en natuurcompensatie die zijn genoemd tijdens de schetssessie. Ten slotte worden in hoofdstuk zes conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

2 Beleidsanalyse

In dit hoofdstuk wordt enerzijds een overzicht gegeven van vigerend beleid voor natuur- en boscompensatie (paragraaf 2.1.), anderzijds wordt ingegaan op kansen die voortkomen uit groen- en landschapsbeleid van regiopartners (paragraaf 2.2).

2.1 Vigerend beleid natuur- en boscompensatie

Deze paragraaf geeft op hoofdlijnen het vigerende beleid en de verwachte beleidsontwikkelingen weer ten aanzien van natuur- en boscompensatie.

Vraagstukken over natuur- en boscompensatie zijn, naast inhoudelijk complex (het maken van de juiste voorwaarden voor een bepaald type natuur) vaak complex vanwege de diversiteit aan wettelijke kaders en bevoegd gezagen. Onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen de Bevoegd Gezagen weer.

Wettelijk kader	Bevoegd Gezag
Natuurbeschermingswet (Natura 2000 en Beschermde Natuurmonumenten)	GS provincie of Ministerie van Economische Zaken (EZ) (afhankelijk van project)
EHS volgens provinciale verordening/structuurvisie	GS provincie
EHS in gemeentelijke bestemmingsplannen	Burgemeester en wethouders gemeente
Flora- en faunawet	Ministerie van Economische Zaken (EZ)
Boswet	Ministerie van Economische Zaken (EZ), GS Provincie, gemeente (via gemeentelijke kapvergunning) (afhankelijk van project)
Crisis- en Herstelwet	Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IM) met medeparaaf van ministerie van EZ (voor Natuurbeschermingswet)

Tabel 1 – Bevoegd Gezag per wettelijk kader

In de analyse en de schetssessie is een aanname gedaan, namelijk dat de aangetaste natuur het wettelijk beschermingskader kent van 'EHS volgens provinciale verordening/structuurvisie'. Dit is gedaan omdat het uitgangspunt van het ontwerp is dat er geen Natura 2000 aangetast zal worden en Beschermde Natuurmonumenten niet aansluitend aan het tracé liggen. Dit is enerzijds waarschijnlijk (er zijn geen Natura 2000 gebieden en Beschermde Natuurmonumenten die aangetast worden aansluitend aan het tracé), anderzijds is dit omdat RWS in het project Knooppunt Hoevelaken een nauwe samenwerking zoekt met regiopartijen.

Daarnaast zijn door het kabinet Rutte-Verhagen ingrijpende veranderingen doorgevoerd voor het natuurbeleid. Deze laatste worden momenteel verwerkt in de provinciale ruimtelijke plannen. Bovendien is inmiddels een nieuw kabinet geïnstalleerd. Dit heeft mogelijk consequenties voor het natuurbeleid.

De planologische bescherming van de EHS volgens provinciale verordening/structuurvisie

Het tracé van Knooppunt Hoevelaken valt binnen twee provincies: Utrecht en Gelderland. Zoals genoemd in de inleiding wordt momenteel gewerkt om de beleidskeuzes gemaakt door het kabinet Rutte-Verhagen door te voeren in de provinciale ruimtelijke plannen.

In tabel 2 worden de huidige, vigerende beleidsdocumenten en de verwachte beleidsontwikkelingen weergegeven.

	Provincie Utrecht	Provincie Gelderland
Vigerend beleid	Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (2009) Provinciale Ruimtelijke Verordening (2009)	de Streekplanherziening EHS 2009 Ruimtelijke verordening Gelderland (2010)
Verwachte beleidsontwikkeling	Ontwerp Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013-2028 Provinciale Ruimtelijke Verordening (vastgesteld april 2012), Definitieve vaststelling verwacht 2013	Ontwerp structuurvisie Aanpassing EHS (oktober 2012) Ontwerp Ruimtelijke Verordening Gelderland, derde herziening, (oktober 2012) Definitieve vaststelling verwacht 2013

Tabel 2 – vigerend beleid en verwachte beleidsontwikkelingen t.a.v. natuur- en boscompensatie

Kwaliteitstoelagen

Voor de compensatie van natuur gelden kwaliteitstoelagen. De kwaliteitstoelage wordt bepaald door de provincies en is afhankelijk van de Ausgangssituatie. Het gaat om criteria als :

- het type natuur,
- de leeftijd van die natuur,
- in hoeveel jaar het natuurdoeltype vervangbaar is
- het compensatievoorstel (aansluiten op EHS levert weer een lagere toeslag dan een nieuw gebied)

De planologische bescherming van bos

Planologische bescherming van Bos is vastgelegd in de Boswet (1961). De Boswet bepaalt dat bos dat verloren gaat gecompenseerd moet worden met een herplantplicht. Rijkswaterstaat heeft met het ministerie van EZ een overeenkomst gesloten over de Boswetcompensatie. Deze is vastgelegd in de Tracéwet en is beter bekend als de 'boswet onder de Tracéwet'. Het gaat dan om bomen die binnen de rijksbegrenzing van het tracé van het Tracébesluit vallen.

Deze overeenkomst gaat verder dan de wettelijke verplichting zoals die geldt voor overige initiatiefnemers. Rijkswaterstaat zegt in deze overeenkomst toe dat elke boom die gekapt wordt ten behoeve van de wegaanleg of wegverbreding herplant zal worden (1:1). Dit wil zeggen dat er bij projecten van Rijkswaterstaat geen sprake is van een minimum oppervlak aan bos voordat de Boswet van kracht wordt of dat er een aantal boomsoorten wordt uitgezonderd (zoals in de Boswet het geval is).

Verder heeft Rijkswaterstaat een ontheffing van 10 jaar van de Herplantplicht omdat er vaak sprake is van projecten met een langlopende aanlegfase.

Daarnaast kan het ook voorkomen dat er bomen gekapt moeten worden buiten het de rijksbegrenzing van het tracé. Afhankelijk van de locatie en de lokale regelgeving (via een gemeentelijke verordening) is dan of de provincie Bevoegd Gezag of de betreffende gemeente.

Het wettelijk kader waaronder boscompensatie plaats vindt is dus een aandachtspunt. Dit kader bepaalt namelijk wie zeggenschap heeft over de locatie van de compensatie en onder welke compensatieregels. Om dit te bepalen is het ontwerp tracé besluit nodig.

2.2 **Beleidskansen voor natuur- en landschap**

In deze paragraaf worden het regionale natuur- en landschapsbeleid omschreven. Het gaat hier om gebieden welke door gemeente dan wel provincie in hun beleidsstukken aangewezen zijn voor natuur- dan wel landschapsdoelen.

Beleidsdoelstelling visie kaart bos- en natuurcompensatie:

De hieronder genoemde nummers corresponderen met de nummers op de Beleidsvisie kaart (figuur 1). De aangegeven gebieden geven de kansen weer vanuit het beleid van gemeenten en provincies. De bronvermelding staat opgenomen in bijlage 3.

1. Schoolsteegbosjes en Langesteeg

School- en Langesteeggebied staan genoemd in de Groene Agenda als een gebied dat is aangewezen als natuurontwikkelingsgebied.

2. Regio Stoutenburg

In het bestemmingsplan Buitengebied Oost van Amersfoort staan voor dit gebied zones aangewezen als bos- beplantingsstrook

3. Bloeidaal en de Schammer

In dit gebied liggen het recreatie- en natuurgebied de Schammer en Bloeidaal. Dit gebied is in beheer bij Stichting het Utrechts landschap. Vanuit de Groene Agenda bestaat de wens het gebied rond de Heiligenbergerbeek te laten functioneren als schakel tussen Den Treek en de Schammer. Daarom wordt langs de A28 groene geleiding gezocht tussen de Heiligenbergerbeek en de Schammer. Vanuit Amersfoort wordt ook geïnvesteerd in deze gebieden aangezien het een uitloopgebied is voor de stad.

4. Laakzone, Rengerswetering, Hoevelakense bos en Groenbuffer Amersfoort-Nijkerk

Door Nijkerk is in het Bestemmingsplan Buitengebied het Hoevelakense Bos tot aan de Laakzone aangewezen als Groene buffer Amersfoort – Nijkerk. De projecten Rengerswetering bij Bunschoten en de Laakzone zijn reeds gefinancierd maar bieden aansluitingsmogelijkheden voor compensatie.

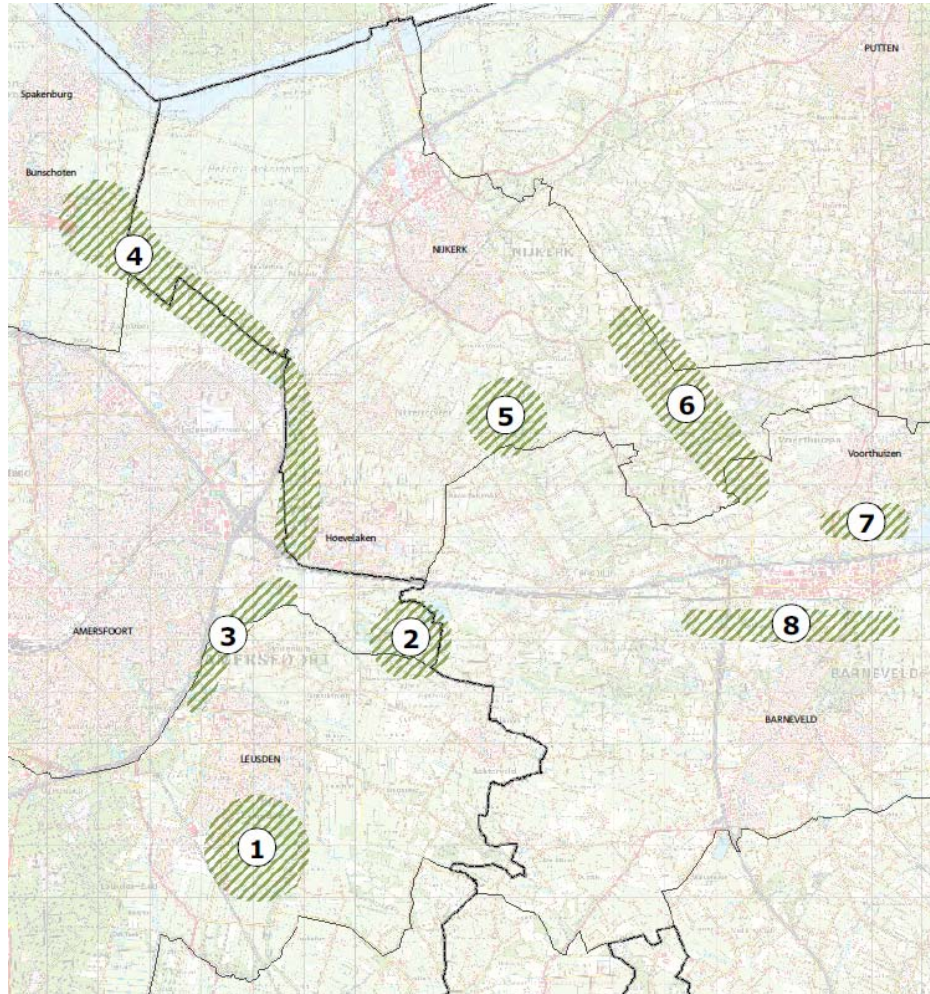
5. + 6. Natuurontwikkelingsgebied

In het bestemmingsplan buitengebied Nijkerk staan hier gebieden aangewezen als natuurontwikkelingsgebied. Daarnaast sluiten deze stukken aan op de voormalige robuuste verbinding tussen de Heuvelrug en Veluwe.

7. + 8. Landschappelijke bufferzone

In de ruimtelijke visie van Barneveld staan deze gebieden opgenomen als Landschappelijke bufferzone. In deze zones wordt actief ingezet op natuur, recreatie, waterberging en landschapsherstel. In deze zones is ook ruimte voor bos- en natuurcompensatie.

Figuur 1 Beleidsvisie kaart

3 Analyse grondmobiliteit

Voor het krijgen van een gefundeerd beeld van de huidige grondmobiliteit, is een analyse gemaakt van de huidige grondposities rondom Knooppunt Hoevelaken. Hierbij is gekeken naar grondeigendom van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) en bij DLG bekende wensen van landgoedeigenaren, vastgoedbeleggers, agrariërs, particulieren en particuliere natuurbeschermers. Van die laatste categorieën is een inschatting gemaakt van het aantal beschikbare hectares.

3.1 **Dienst Landelijk Gebied (rechtspersoon Bureau Beheer Landbouwgronden):**

De gronden van BBL zijn in opdracht van de provincies gekocht. De provincies hebben daarmee ook zeggenschap over deze gronden.

Percelen geschikt voor boscompensatie:

Voor boscompensatie in de directe omgeving van Knooppunt Hoevelaken zijn op dit moment geen gronden in BBL bezit. In een wat ruimere cirkel zijn wel kansen, ruim 6 hectare in Gelderland (Barneveld, Lunteren en Voorthuizen) en ruim 20 hectare in Utrecht (Parkbos Haarzuilens en Hollandse IJssel).

Percelen geschikt voor oa heide, bloemrijk grasland, weidevogelbeheer:

Voor natuurcompensatie liggen de beschikbare percelen ook iets verder van Knooppunt Hoevelaken (Scherpenzeel en Nijkerk). In totaal gaat het om circa 70 hectare.

Verwachting toekomst

De mogelijkheden om BBL gronden in te zetten voor bos- en natuurcompensatie zijn sterk afhankelijk van de kabinetsplannen. Vooralsnog lijkt de grond hiervoor gebruikt te kunnen worden, waarbij het belangrijk is dat de gronden na inrichting over worden gedragen aan een eindbeheerder. Op moment van schrijven is een moratorium afgekondigd op de overdracht gronden van BBL en andere rijksbezit aan terreinbeherende organisaties (dwz. er mag geen grond overgedragen worden, wel via openbare verkoop). Het is onduidelijk wanneer dit moratorium opgeheven wordt.

3.2 **Landgoedeigenaren:**

Landgoedeigenaren willen hun landgoed in stand houden en hun pachters behouden (borging lange termijn inkomsten). Zij denken over generaties heen. Om borging voor lange termijn te realiseren zijn ze geïnteresseerd in uitbreiding van areaal/omvorming naar natuur. Daarbij wordt vooral gekeken naar kansen die zich op dit moment voordoen.

Kansen bij landgoederen zijn er wel degelijk, door de contacten die DLG heeft met de landgoedeigenaren/rentmeesters zijn deze ook in beeld te brengen.

In het zoekgebied zijn enkele landgoederen die concreet uitgewerkte plannen hebben voor natuurrealisatie, maar waarvoor momenteel geen subsidie beschikbaar is, of waar onduidelijkheid is over de subsidiemogelijkheid. Tevens is er een landgoed (Nimmerdor), waar in het verleden met de vertegenwoordiger van de eigenaar gesproken is over omvorming van gronden (zie ook hoofdstuk 5, zoekgebieden). In totaal gaat het hierbij minimaal om 30 hectare grotendeels binnen of tegen de EHS.

Verwachting toekomst

Landgoedeigenaren zullen ook in de toekomst hun positie willen behouden. Ze zullen altijd de afweging maken tussen behoud van de pachters en verbetering van hun positie, waarmee omvorming van gronden niet altijd mogelijk is. Een uitbreiding van hun areaal zal altijd tot versterking van hun positie leiden. Landgoedeigenaren zijn waarschijnlijk niet bereid met de uitwerking van huidige kansen te wachten totdat duidelijkheid is over Knooppunt Hoevelaken, als ze de kansen ook eerder op andere wijze kunnen realiseren (pachtcontract verlengen, subsidies gebruiken, etc.).

3.3 Particulieren (zonder landgoed):

Particulieren zijn de afgelopen jaren geattendeerd op de mogelijkheden van omvormings- en inrichtingssubsidies. In het gebied zijn bij BBL/DLG meerdere particulieren bekend die plannen klaar of bijna klaar hebben, maar thans niet meer voor subsidie in aanmerking komen, omdat de natuurbegrenzing na herijking EHS van hun perceel is verdwenen. Bij particulieren gaat het meestal om een kleiner areaal dan bij landgoedeigenaren. Daarmee hebben ze minder speelruimte en zijn ze minder flexibel. In totaal gaat het hierbij om minimaal 20 hectare.

Verwachting toekomst

Ook particulieren grijpen kansen aan die zich voor doen, zoals verkoop en verhuur van gronden, inzet subsidies voor omvorming gronden of gehele bedrijf. Als zich nu een kans voordoet zullen ze daar ook nu iets mee willen doen en niet pas over een aantal jaar. Maar er zullen ook altijd particulieren blijven die geïnteresseerd zijn in omvorming en/of natuurbeheer.

3.4 Vastgoedbeleggers

DLG is bekend met enkele beleggers met gronden in het gebied. Een belegger heeft een perceel nabij de A1 recent verworven, dit is mogelijk interessant voor natuurcompensatie. Het gaat hier om circa 24 hectare. Daarnaast heeft de Provincie Utrecht 2 Agrarische bedrijven in eigendom, deze zijn mogelijk geschikt als ruilobject (ca. 25 hectare).

Verwachting toekomst

De rol van vastgoedbeleggers is afhankelijk van de economische ontwikkeling.

3.5 Agrariërs

Agrarische ondernemers die hun bedrijf willen beëindigen of afbouwen zijn in sommige gevallen ook serieuze kandidaten om een deel van hun gronden om te vormen naar natuur. DLG heeft in het kader van het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht Oost veel van de in dit gebied aanwezige agrarisch ondernemers bezocht (gebiedsmakelaars/taxateurs) en is dus bekend met de huidige situatie op veel agrarische bedrijven; hier zijn zeker mogelijkheden. Voor verdere concretisering zal een analyse gemaakt moeten worden en zal er bij de mogelijkheid van concrete kansen opnieuw een gesprek plaats moeten vinden met de betreffende ondernemers.

Verwachting toekomst

Ook in de toekomst zullen er agrarische ondernemers blijven die hun bedrijf willen beëindigen of afbouwen. Ook voor agrarisch ondernemers geldt dat ze met name kijken naar de kansen die zich op het moment zelf voordoen.

3.6 Terreinbeherende organisaties:

Het Utrechts Landschap/Geldersch Landschap/Natuurmonumenten en de landgoederen zien ook mogelijkheden/hebben wensen om gronden van particulieren toe te voegen aan hun areaal van reeds bestaande natuur of ecologische verbindingzones.

Met name in Utrecht hebben Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer gronden in Haarzuilens en aan de Hollandse IJssel die geschikt zijn voor bos- en natuurcompensatie. Dit ligt echter ver verwijderd van Knooppunt Hoevelaken.

Het realiseren van nieuwe natuur of verbindingzones met nieuw te verwerven gronden grenzend aan de herijkte EHS (of vallend binnen EHS) is kansrijk in samenwerking met particuliere natuurbeschermers/ landgoederen.

Locaties in de provincie Utrecht die daarvoor geschikt zijn worden onder andere beschreven in de "Groene agenda Leusden".

Verwachting toekomst

Particuliere natuurbeschermers blijven waarschijnlijk ook in de toekomst op zoek naar uitbreiding van hun areaal en een financier hiervoor.

3.7 Totaal kansrijke realisatiemogelijkheden:

Indicatie van het aantal hectares op korte termijn (binnen 1 jaar) beschikbaar voor natuurcompensatie (op dit moment, najaar 2012 bij DLG bekend): minimaal 150 hectare.

4 Visie omgevingspartners

Bij de aanpassing van knooppunt Hoevelaken zijn diverse omgevingspartijen betrokken. De provincies Utrecht en Gelderland, gemeenten Nijkerk en Amersfoort ondertekenen met Rijkswaterstaat de Bestuursovereenkomst-2 (BOK-2). Daarnaast zijn gemeenten Leusden, Barneveld en Bunschoten-Spakenburg en Waterschap Vallei en Eem betrokken. Voor het vraagstuk natuur- en boscompensatie zijn ook de terreinbeherende organisaties (Utrechts Landschap, Gelders Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) benaderd voor hun inzicht of wensen omtrent de compensatie opgave.

De bouwstenen van deze visie zijn rechtstreeks overgenomen uit de schetssessie 'natuur- en boscompensatie Knooppunt Hoevelaken'. Hierin is met regio-partijen bepaald welke eisen dan wel wensen ten aanzien van de compensatie-opgave er zijn.

In deze sessie is een scherp onderscheid gemaakt tussen eisen en wensen. Waarbij een eis slechts een eis is als deze wettelijk verankerd is, of als de eisende partij 100% financiert. In de sessie zijn slechts eisen van het eerste type (juridische basis) naar voren gekomen.

Omdat de aantasting van knooppunt Hoevelaken op dit moment onbekend is (want er is alleen een referentieontwerp), is nog niet eenduidig te zeggen hoeveel bos- en natuur gecompenseerd moet worden, welke natuurdoeltype het betreft, wie Bevoegd Gezag is en welke 'spelregels' dan gelden.

4.1 Eisen en wensen provincies

In de schetssessie is ervan uitgegaan dat de aantasting zal gaan over 'EHS binnen de provinciale verordening', zoals uitgewerkt in paragraaf 1.2.

Planologische bescherming van natuur op hoofdlijnen (zowel van provincie Utrecht als van provincie Gelderland) levert de volgende eisen op:

1. Nee tenzij-principe: dat betekent dat in gebieden waarvoor deze bescherming geldt, in principe geen ingrepen worden toegestaan die de te beschermen wezenlijke kenmerken en waarden significant aantasten. Compensatie is alleen aan de orde als een dergelijke aantasting onontkoombaar is.
2. Gelijke natuurdoeltypes: Compensatie natuurdoeltypes in principe met gelijke natuurdoeltypes.
3. Compensatie in natura: compensatie in euro's kan alleen als uiterste terugval optie.
4. Nabijheidsprincipe: de compensatie moet plaatsvinden in de directe omgeving van de aantasting. Provincies hebben daarnaast aangegeven bij voorkeur binnen de provinciegrens te willen compenseren.
5. Principe van gelijktijdigheid: de compensatie wordt gelijktijdig met de aantasting uitgevoerd.
6. Beide provincies geven aan dat ze natuurcompensatie aansluitend aan huidige natuurgebieden plaats moet vinden (en niet in losse snippers).
7. Provincie Utrecht heeft aangegeven dat de compensatie zoveel mogelijk binnen de 'groene contour' plaats moet vinden.

De daadwerkelijke aantasting wordt duidelijk bij het opstellen van het Ontwerp Tracé-Besluit (2015). Voordat de provincies kunnen bepalen wat de

compensatieopgave is (inclusief de kwaliteitstoelage), is een beschrijving van aangetaste hectares en beschrijving van aangetaste natuurdoeltypen noodzakelijk.

4.2 **Wensen gemeenten, waterschap en terreinbeherende organisaties**

De omgevingspartners hebben ten aanzien van de hoofdlijnen de volgende wensen benoemd:

Herkenbaarheid

Een wens die bij de meeste partijen naar voren kwam is herkenbaarheid. Het gaat hierbij om herkenbaarheid in *locatie* en in *tijd*. Gemeenten merken dat burgers duidelijk willen zien dat ze iets terugkrijgen voor dat wat wordt aangetast. Gemeenten geven aan dat compensatie gemeenteverschrijdend acceptabel is, maar dat de plekken waar aantasting optreedt bediend moet worden. Dit kan door fysiek nabij de aantasting te compenseren, binnen afzienbare tijd nadat aangetast is. Daarbij zal ten minste het volume van aangetaste gebieden behouden moeten blijven (Hoevelakense Bos en De Schammer).

Combineren watercompensatie en natuurcompensatie

Ook het combineren van watercompensatie en natuurcompensatie wordt door de meeste gebiedspartijen genoemd, dit sluit bovendien aan op een wens om een deel van de watercompensatieopgave met de natuurcompensatieopgave te bundelen. Een aanvullende wens is het koppelen van de natuurcompensatie aan de doelstellingen uit de kaderrichtlijn water. De locatie die de partijen hiervoor aanwijzen is de verbinding Bloeidaal - Stoutenburg, waarbij het gaat om de Esvelderbeek en Barneveldsebeek. Maar ook De Schammer en de Hoevelakensebeek worden genoemd.

Robuust/aaneengesloten gebied

Het inrichten van een groter gebied, of ter realisering van een groter gebied heeft de voorkeur boven het inrichten van losse snippers. Ook als daarmee gecompenseerd wordt in een andere gemeente dan de eigen gemeente.

Versterken natuur en recreatie

Zowel vanuit de gemeenten, als vanuit terreinbeherende organisaties wordt gezocht naar een versterking van de combinatie natuur en recreatie. Dit kan onder andere in de verbinding Bloeidaal Stoutenburg en verbinding Beekdal (Heiligenbergerbeek Randebroek/Leusden).

Overige punten

Naast bovengenoemde punten hebben partijen genoemd:

- Ontwikkeling waterrecreatie/berging en bos in Vathorst West en Noord
- Versterken binnenstedelijk groen/water verbinding Amersfoort (Hoef Schothorst)
- Goede stad-landverbinding
- Aansluiten op Grebbelinie
- Oppakken ambities voor kwaliteitsverbetering Nationaal Landschap Arkemheen Eemland
- Versterken van de EHS bij de delta van de Eem
- Natuurversterking Eemmeer Gooimeer

Overige aandachtspunten:

In de schetssessie zijn ook diverse wensen geuit die niet rechtstreeks aan de natuur- en boscompensatie gerelateerd zijn. Dit zijn volgende:

Viaduct Heiligenbergerbeek

Tijdens de sessie kwam de wens voor verhoging van het viaduct Heiligenbergerbeek naar voren. Gesuggereerd werd dat de compensatiegelden deels of volledig gebruikt konden worden voor ophoging van het viaduct.

Bijvoorbeeld: er wordt een gebied van 20 ha EHS aangetast. De daarvoor bepaalde kwaliteitstoeslag is bv 0.7. Er wordt een nieuw gebied aangelegd van 20 ha, maar met een lagere kwaliteit dan dat voor 1.7 van het gewenste natuurdoeltype gemaakt kan worden. De toeslag van 0.7 wordt gekapitaliseerd en gebruikt voor het ophogen van het viaduct van de Heiligenbergerbeek.

Een alternatief voorbeeld is om het volledige budget dat beschikbaar is voor de compensatie van 20 ha inclusief kwaliteitstoeslag aan te wenden voor het ophogen van het viaduct. Provincie Utrecht heeft aangegeven dit niet te willen.

Tijd

In de evaluatie van de schetssessie hebben de regiopartijen aangegeven dat tijd een cruciale factor is. De rangschikking in gebieden is gebaseerd op actuele kansen, zowel in grond als beleid. Deze zullen wellicht niet meer actueel zijn als het Ontwerp Tracé besluit dan wel het Tracé besluit in 2015/2016 vigerend zal zijn. De partijen dringen aan op eerdere realisatie van de bos- en natuurcompensatie. Ook vanuit herkenbaarheid richting omgeving.

"Natuur- en boscompensatie is niet geschikt voor een commerciële marktpartij"

De regiopartijen hebben aangegeven dat zij het lokaliseren en voorbereiden van natuur- en boscompensatie geen taak vinden die hoort bij een commerciële marktpartij. Omdat het complex is (wie heeft zeggenschap, wat zijn de regels) en omdat het specialistisch werk is (de juiste voorwaarden scheppen voor natuurdoeltypen en verwerven gronden). De angst leeft dat de kwaliteit van de natuur- en boscompensatie ondergeschikt raakt aan de doorstroming van de weg, dan wel de realisatie van de verbreding en aanpassing van het knooppunt. Anderzijds is het voordeel van het volledige pakket overlaten aan een marktpartij een prikkel om te komen tot een minimale aantasting van bos en natuur.

Rafels van stadsranden opheffen, uitplaatsen volkstuinen, sportvelden etc

Een stadsrand is vaak te herkennen aan een verzameling onafhankelijke functies. De stadsrand Amersfoort en Leusden wordt begrensd door de A28. De zone eromheen is een verzameling van losse functies, die mogelijk door de verbreding van de weg in de knel komen. Ook die gronden kunnen wellicht aangewend worden voor natuur- of boscompensatie. Daarnaast is aandacht gevraagd voor de herlocalisering van volkstuinen, sportvelden, etc indien nodig.

Kosten

De wens is geuit om bij boscompensatie niet alleen de daadwerkelijke aanplant maar ook de bijbehorende kosten zoals grondaankoop of waardedaling en beheer en onderhoud te vergoeden.

5 Zoekgebieden

Uit de schetssessie is een aantal zoekgebieden voor bos- en natuurcompensatie naar voren gekomen. De omgevingspartners hebben hier ook gezamenlijk een prioritering aan gegeven. Dat heeft geresulteerd in onderstaande zoekgebieden. Hierbij moet worden opgemerkt dat de gebieden 7 en 8 niet in de uiteindelijke visie worden meegenomen. Deze gebieden liggen relatief ver van het tracé en de verwachting is dat er geen natuur van dit type gecompenseerd hoeft te worden.

De actuele grondkansen zoals genoemd in hoofdstuk 3 liggen in de zoekgebieden 2, 4, 6 en 7.

In figuur 2 wordt de kaart met de zoekgebieden weergegeven. Hierin zijn ook de zoekgebieden voor watercompensatie opgenomen.

De locaties die door de gebiedspartijen zijn aangewezen voor bos- en natuurcompensatie zijn:

1. **Hoevelakense Bos**
Het Hoevelakense Bos wordt aangetast door verbreding van het huidige tracé. Het Hoevelakense bos is een Rijksmonument en valt binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Het bos is in eigendom van Stichting Gelders landschap. Het is een natuur-, wandel- en ontspanningsgebied voor de gehele omgeving. Het gebied heeft een opmerkelijk lange, smalle vorm met een afwisseling van imposante lanen, loofbos, weilanden en waterpartijen. Van dit gebied zou ten minste het volume behouden moeten blijven, maar ook verdere uitbreiding is wenselijk. Zowel natuur- als boscompensatie is hier mogelijk.
2. **De Schammer en Verbinding Bloeidaal-Stoutenburg**
De gebieden Bloeidaal en Stoutenburg worden niet direct aangetast door de verbreding, maar ligt wel zeer nabij het Knooppunt Hoevelaken. Vanuit de gebiedspartijen bestaat een grote wens de verbinding Bloeidaal-Stoutenburg ("Venster op de Vallei") te realiseren. Door realisatie van de verbinding tussen beide gebieden wordt ook aan de wens "een robuust gebied in plaats van snippers" voldaan. Dit gebied is tevens zeer geschikt voor realisatie van dewatercompensatie die moet plaatsvinden. Het gebied is geschikt voor natuur, recreatie en waterberging. Zowel natuur- als boscompensatie is hier mogelijk.
3. **Heiligenbergerbeek/Centraal Buitengebied**
Het gebied Heiligenbergerbeek/Centraal Buitengebied is de verbinding tussen Amersfoort en Leusden. Versterking van dit gebied is zeer gewenst. Het gaat hierbij om Landgoed Nimmerdor. Dit is nu kansrijk in verband met de opvolgingssituatie van het landbouwbedrijf. De huidige pachter bereikt de pensioenleeftijd. Voor de eigenaar betekent dit op zoek gaan naar een nieuwe pachter (die bedrijfsinvesteringen zal moeten doen) of een natuurbestemming toekennen aan de gronden. Het Utrechts Landschap en de SVGV hebben reeds contacten met de eigenaar van het landgoed. Zowel vanuit natuur als recreatie is het wenselijk dit gebied te versterken. Een andere grote wens is het verhogen van het viaduct over de Heiligenbergerbeek, zodat meer ruimte ontstaat voor natuur en recreatie. Aansluitend is het gebied Heiligenbergerbeek/ Lockhorsterbos ("Groene

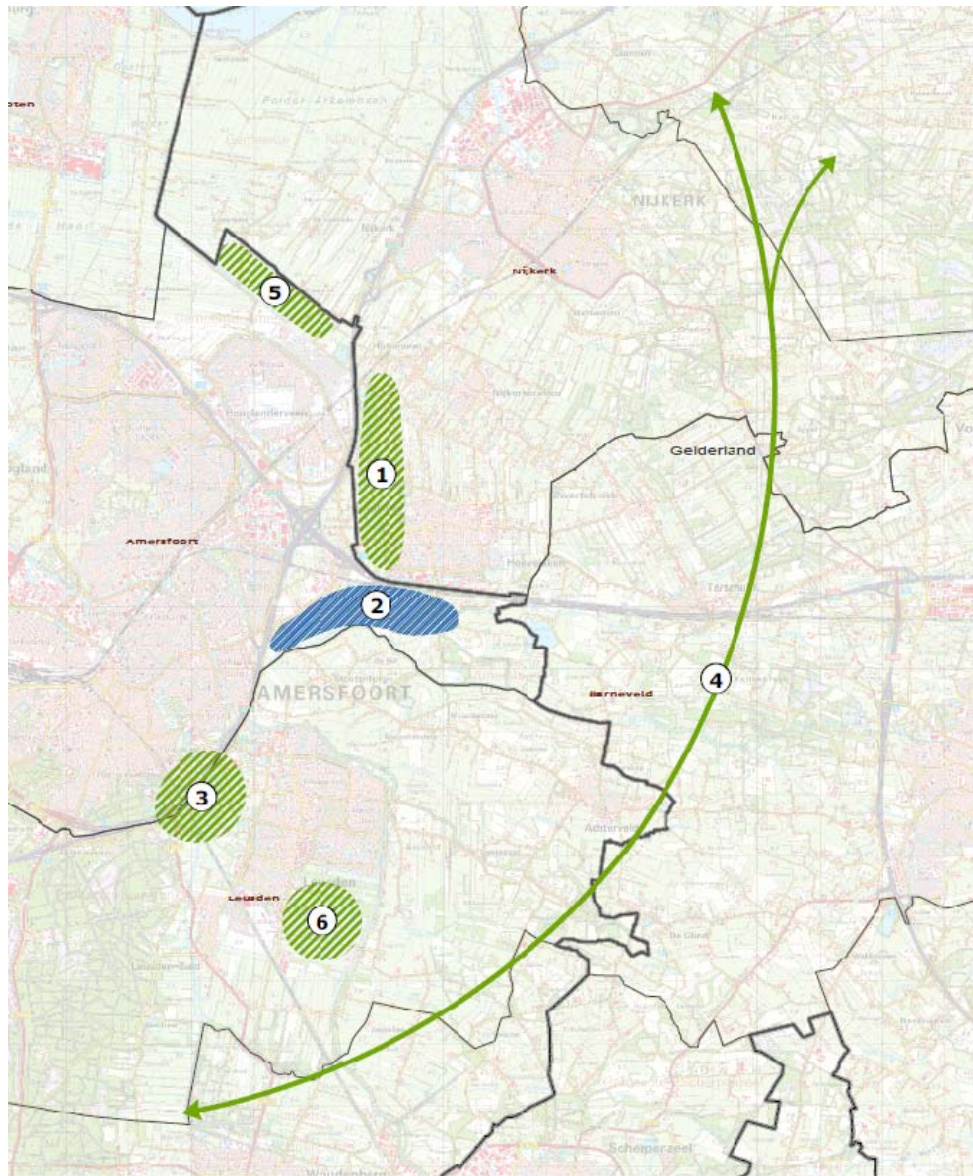

Kamer") zeer geschikt voor compensatie. Zowel natuur- als boscompensatie is hier mogelijk.

4. (Voormalige) Robuuste Verbindingszone
In het verleden is de zone aan de oostzijde van Nijkerk en Leusden aangewezen als robuuste verbindingszone tussen de Veluwe en Utrechtse Heuvelrug.
Door beleidswijzigingen zijn de ambities naar beneden bijgesteld en is deze zone gereduceerd tot een lint. Ondanks de bijgestelde beleidsambities leeft bij de gebiedspartijen nog wel de wens een robuuste zone te realiseren. Het compenseren van natuur in deze zone is dan ook gewenst. Zowel natuur- als boscompensatie is hier mogelijk.
5. Groenbuffer Vathorst Noord
De Gemeente Amersfoort heeft Vathorst Noord aangewezen als groen recreatief uitloophet gebied voor de wijk Vathorst. Het vormt tevens het overgangsbied tussen de uitbreidingswijk Vathorst en het waardevolle open veenweidelandschap, het Nationaal Landschap Arkemheen Eemland. Het gaat hier alleen om boscompensatie. Aandachtspunt is dat de groenbuffer grenst aan het Nationaal Landschap Arkemheenland, wat een open karakter heeft.
6. Schoolsteegbosjes/Langesteeg
Dit gebied ten zuidoosten van Leusden is een belangrijke schakel in de verbindingszone tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Dit gebied is deels in handen van projectontwikkelaars. Door het wegvallen van de financiering voor de robuuste verbindingszone is het gewenst natuurcompensatie in dit gebied te realiseren, zodat invulling wordt gegeven aan de wens om dit gebied te versterken. Zowel natuur- als boscompensatie is hier mogelijk.

Onderstaande gebieden zijn wel benoemd, maar niet in de visie meegenomen, de gebieden zijn opgenomen op de kaart in de bijlage.

7. Vogelrichtlijngebied Arkemheen
Het gebied Arkemheen Eemland is een Nationaal Landschap. Dit waardevolle veenweidelandschap is tevens aangewezen als vogelrichtlijngebied. Door beleidswijzigingen is geen budget meer beschikbaar om uitvoering te geven aan Nationale Landschappen. Het realiseren van natuurcompensatie in dit gebied zou het gebied kunnen versterken
8. Wespentaille
Dit gebied is een smalle corridor binnen het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland, tussen Amersfoort-Vathorst en Bunschoten. Deze corridor is de verbinding tussen Arkemheen en Eemland. Vanuit de gemeenten is het de wens deze zone blijvend open te houden.

Figuur 2 Visie omgevingspartners

6 Conclusie en aanbevelingen

Uit de analyse en schetssessie kunnen de volgende conclusies getrokken worden voor eisen, locatie, wensen en proces.

Eisen

1. Er is een vaste procedure voor natuurcompensatie. De eerste eis is aan te tonen dat aantasting onontkoombaar is (nee tenzij-principe). Daarnaast volgen eisen als gelijke natuurdoeltypes, compensatie in natura, nabijheidsprincipe (in de nabijheid van de aangetaste EHS), principe van gelijktijdigheid en aansluiting aan huidige natuurgebieden.
2. Er zijn ook vaste procedures voor boscompensatie, afhankelijk van het wettelijk kader ter plekke van de aantasting en het daaruit volgend Bevoegd Gezag.

Locaties

3. Uit de schetssessie is een duidelijke rangschikking van de locaties voor natuur- en boscompensaties gebleken. Als de rangschikking van de locaties gevolgd wordt dan is er draagvlak van de regiopartijen.
4. Drie locaties komen naar voren als 'voorkeurslocaties'. Dit zijn het Hoevelakense Bos, verbinding Bloeidaal-Stoutenburg en landgoed Nimmerdor. Het Hoevelakense Bos wordt gezien als kansrijk omdat het wordt aangetast en het herkenbaar is voor de bewoners en omwonenden. De verbinding Bloeidaal-Stoutenburg ligt dicht bij knooppunt Hoevelaken en tevens geschikt voor watercompensatie. Landgoed Nimmerdor is nu kansrijk in verband met de opvolgingssituatie van het landbouwbedrijf. De huidige pachter bereikt de pensioenleeftijd. Voor de eigenaar betekent dit op zoek gaan naar een nieuwe pachter (die bedrijfsinvesteringen zal moeten doen) of een natuurbestemming toekennen aan de gronden. Het Utrechts Landschap en de SVGV hebben reeds contacten met de eigenaar van het landgoed. Landgoed Nimmerdor is daarnaast centraal gelegen tussen zowel Leusden als Amersfoort en scoort daardoor hoog op de wens voor 'herkenbaarheid'.

Wensen

5. De regiopartijen hebben tevens een eensgezinde zorg en wens ten aanzien van 'herkenbaarheid'. Herkenbaarheid in de vorm van nabijheid van recreatie- of uitloopgebieden (binnen de gemeente) en in tijd. Daarnaast bieden actuele grondkansen nu mogelijkheden voor vroegtijdige realisatie. Het voordeel van vroegtijdige realisatie is dat de omgeving meteen ziet dat, hoewel aantasting nodig is, er ook compensatie plaats vindt.
6. De natuur- en boscompensatie opgave leent zich tot slimme combinaties met waterberging, recreatie en stad-landverbindingen.

Proces

7. De regiopartijen vinden de natuur- en boscompensatie dusdanig specifiek en belangrijk dat ze deze uit het pakket richting marktpartij willen halen.
8. Het voordeel van natuur- en boscompensatie in het pakket naar de marktpartij laten is de prikkel om zo min mogelijk aantasting te veroorzaken.

Aanbevelingen

1. De zoekgebieden 1, 2 en 3 zijn naar voren gekomen als voorkeurslocaties voor natuur- en boscompensatie. In die gebieden moet in ieder geval een deel van de compensatieopgave landen.
2. De vervlechting van planstudie en realisatie bij een marktpartij kent veel voordelen kennen. Het nadeel voor de huidige natuur- en boscompensatiekansen is de factor 'tijd': huidige grondkansen zijn in 2015 niet meer actueel. De samenwerkingsovereenkomst Rijkswaterstaat-Dienst Landelijk Gebied en Nationaal Groenfonds biedt mogelijkheden om nog voor het Ontwerp Tracébesluit te starten met natuurcompensatie. Het gaat dan om voorfinanciering.
3. Er zijn voor- en nadelen aan het onderbrengen van natuur- en boscompensatieverplichting in de uitvraag naar de marktpartij. Het voordeel is de prikkel om zo min mogelijk aantasting te veroorzaken, het nadeel is 'tijd' en 'herkenbaarheid'. Er is vast een 'gulden middenweg': zoek hem op.
4. In de Provincie Noord-Brabant wordt nagedacht over natuurcompensatie op voorraad aanleggen. Voor Rijkswaterstaat Dienst Utrecht kan dat een optie zijn voor de verwachte compensatieopgaven van de aanpassingen van wegen. Dit levert schaalvoordeel en meer kans op de juiste natuurkwaliteit en geen imagoschade door vertraagde natuurcompensatie. Deze aanpak scoort echter zeer laag op de eisen en wensen ten aanzien van nabijheidsprincipe en herkenbaarheid.